

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

УДК 02(091)

DOI 10.32461/2409-9805.4.2025.351517

Цитування:

Збанацька О. М. Історичний ракурс сучасного бібліотекознавства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2025. № 4. С. 6–17.

Zbanatska O. (2025). Historical outlook of modern library science. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 6–17 [in Ukrainian].

Збанацька Оксана Миколаївна,
докторка наук з соціальних комунікацій,
професорка, професорка кафедри інформаційної
діяльності та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв, головна бібліотекарка
відділу лінгвістичного забезпечення
інформаційно-пошукових систем
Національної бібліотеки України
імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-0003-0413-7576>
ZbanatskaO@i.ua

ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

Мета статті – висвітлити основні історичні етапи становлення та розвитку зарубіжного й українського бібліотекознавства, запропонувати визначення терміна «бібліотекознавство», окреслити структуру, міждисциплінарні зв'язки, наукову періодику сучасного бібліотекознавства. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні методів наукового аналізу, синтезу, узагальнення, які дали змогу виявити, дослідити й узагальнити відомості про бібліотекознавство. Історико-логічний метод сприяв виявленню формування наукових поглядів на бібліотекознавство; термінологічний – визначенню терміна «бібліотекознавство»; структурний – окресленню структури бібліотекознавства. **Наукова новизна** роботи полягає в актуалізації досліджень з бібліотекознавства в контексті уточнення його історичних джерел, об'єкта, предмета, структури. Висловлено думку щодо зміни об'єкта сучасного бібліотекознавства і нагальної потреби в підручнику з бібліотекознавства. **Висновки.** Бібліотекознавство як наука у своєму розвитку пройшло тривалий шлях – від порад щодо створення бібліотеки та зародження бібліотекознавчої думки до комплексної системи знань. Інтенсивно воно почало розвиватися лише на початку XX ст. Об'єктом бібліотекознавства є бібліотека, предметом – вивчення процесів, закономірностей виникнення, становлення, функціонування і розвитку бібліотек. Цілком імовірно, що в найближчому майбутньому об'єктом бібліотекознавства стане не бібліотека, а бібліотечний соціальний інститут. Структура сучасного бібліотекознавства має загально-теоретичний і теоретико-прикладний рівні, складається з теорії, методології, методики та історії бібліотечної справи, прикладного бібліотекознавства. Має сформовану терміносистему, специфічні методи досліджень, численні зв'язки з іншими науками. Початок XXI ст. для українського бібліотекознавства відзначився низкою оригінальних комплексних досліджень, які потребують узагальнення та оформлення в новому сучасному підручнику з бібліотекознавства.

Ключові слова: бібліотеки, бібліотекознавство, бібліотечна періодика, бібліотечна справа, історія бібліотекознавства, об'єкт бібліотекознавства, предмет бібліотекознавства, структура бібліотекознавства.

Zbanatska Oksana,

Doctor of Sciences in Social Communications, Professor,
Professor, Department of Information Activities and Public Relations,
Faculty of PR, journalism and information policy,
Kyiv National University of Culture and Arts
Chief Librarian, Department of linguistic support of information search systems,
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

HISTORICAL OUTLOOK OF MODERN LIBRARY SCIENCE

The purpose of the article is to highlight the main historical stages of the formation and development of foreign and Ukrainian library science, proposing a definition of the term «library science», outlining the structure, interdisciplinary connections, and scientific periodicals of modern library science. The research methodology consists in applying the methods of scientific analysis, synthesis, and generalization, which allowed us to identify, investigate, and generalize information about library science. The historical-logical method made it possible to investigate the formation of scientific views on library science; the terminological method allowed us to define the term «library science»; the structural method allowed us to outline the structure. The scientific novelty of the work lies in the actualization of research on library science in the context of clarifying its historical origins, object, subject, and structure. The opinion is expressed on the change in the object of modern library science and the urgent need to write a textbook on library science. Conclusions. Library science as a science has come a long way in its development, from advice on creating a library and the emergence of library thought to a complex system of knowledge. It began to develop intensively only at the beginning of the 20th century. The object of library science is the library, the subject is the study of processes, patterns of the emergence, formation, functioning and development of libraries. It is quite likely that in the near future the object of library science will not be the library, but the library social institution. The structure of modern library science has a general theoretical and theoretical-applied level, consists of theory, methodology, techniques and history of library work, applied library science. It has a developed terminological system, specific research methods, numerous connections with other sciences. The beginning of the 21st century for Ukrainian library science was marked by a number of original studies that require generalization and design in a new modern textbook on library science.

Keywords: libraries, library science, library periodicals, library work, history of library science, object of library science, subject of library science, structure of library science.

Актуальність теми дослідження. Кожна наука проходить свій шлях становлення, має власне історичне підґрунтя. Без розуміння історичних передумов формування наукового знання неможливо зрозуміти сучасний стан науки. І хоча сучасне бібліотекознавство має всі ознаки науки, остаточно його формування не завершилось. Під впливом інформаційно-комунікаційних технологій уточнюються об'єкт, предмет, структура, взаємозв'язки з іншими науками. Якщо такі галузі, як маркетинг, менеджмент, економіка мають вдосталь навчальних видань для різних рівнів освіти, то бібліотекознавство озброєне україномовним підручником 1993 р. [4], кількома довідково-методичними посібниками 2016 р. [1; 2] та енциклопедичними статтями [7; 11; 14; 20]. Підсилює питання підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», оскільки бібліотечна складова посідає перше місце в назві спеціальності. Тому на часі підготовка та видання нового фундаментального підручника з бібліотекознавства, що й актуалізує тему нашої статті.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти становлення і розвитку бібліотекознавства висвітлювали зарубіжні дослідники (Л. Батлер, Ф. Бекон, Д. Браун, А. Грезель, К. Дзяцко, М. Дьюї, Г. Ноде, Ш. Рангантан, М. Шреттінгер й ін.).

Становлення українського бібліотекознавства пов'язане з іменами Х. Алчевської, Д. Балики, Л. Биковського, В. Кордта, Ю. Меженка, І. Огієнка, К. Рубинського, С. Сірополка, Л. Хавкіної.

Наприкінці ХХ ст. над розробкою питань бібліотекознавства працювали І. Антоненко, В. Бабич, В. Волинець, Т. Добко, В. Дригайло, Л. Дубровіна, В. Загуменна, В. Ільганаєва, О. Кириленко, Т. Ківшар, Г. Ковальчук, А. Корнієнко, Н. Кушнарєнко, О. Онищенко, В. Пашкова, Л. Петрова, М. Слободяник, Л. Філіпова, А. Чачко, Я. Чепуренко, Г. Швецова-Водка, В. Шейко, Т. Ярошенко та ін.

Л. Дубровіна та О. Онищенко на загальнонаціональному рівні проаналізували розвиток бібліотечної справи в Україні у ХХ ст., Н. Кунанець – на західноукраїнських землях.

Початок ХХІ ст. відзначився для українського бібліотекознавства низкою оригінальних комплексних досліджень. Серед них – стратегія розвитку бібліотек (І. Давидова), бібліотеки як загальнодоступні інформаційні бази та інформаційні центри (В. Горовий), як суб'єкти політичної комунікації (Т. Гранчак), наукової комунікації (Г. Шемаєва), бібліотечна термінологія (Н. Стрішенець), система документопостачання (А. Соляник), комплексна технологія організації знанневих ресурсів (К. Лобузін), стратегія розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України (О. Воскобойнікова-Гузєва) тощо. Досліджують також окремі напрями бібліотечно-інформаційної діяльності: інформаційно-аналітичний (О. Кобелєв), довідково-бібліографічний (Т. Добко), довідкова бібліографістика (В. Попик), бібліотечне читачезнавство (Т. Новальська), бібліотечна систематизація (О. Сербін), документна евристика (О. Збанацька), вища бібліотечно-інформаційна освіта (А. Гуменчук).

Мета статті – висвітлити основні історичні етапи становлення та розвитку зарубіжного та українського бібліотекознавства, запропонувати визначення терміна «бібліотекознавство», окреслити структуру, міждисциплінарні зв'язки, наукову періодику сучасного бібліотекознавства.

Виклад основного матеріалу. Дефініцію «бібліотекознавство» відображено в сучасних друкованих та електронних довідкових виданнях України, таких як Енциклопедія Сучасної України (О. Онищенко) [14], Енциклопедія історії України (О. Ясь) [20], Українська архівна енциклопедія (О. Воскобойнікова-Гузєва) [7], Велика українська енциклопедія (О. Збанацька) [11], Wikipedia [23].

Узагальнюючи визначення попередників, зазначимо, що бібліотекознавство, бібліотечна наука – комплексна соціогуманітарна наука про бібліотеки та бібліотечну справу, що вивчає «закономірності формування, розвитку і функціонування бібліотек» [12] «у конкретних соціокультурних умовах певної історичної доби» [20], розробляє теоретичні, правові та методичні питання бібліотечної справи, досліджує типологічний склад бібліотечних фондів, «еволюцію бібліотечно-інформаційних ресурсів, їх формування та використання» [7, 142], обслуговування користувачів. У ДСТУ 7448:2013 «Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» подано таке визначення бібліотекознавства: це «наукова дисципліна, яка вивчає теорію, історію, методологію, технологію, методику та організацію бібліотечної справи» [6, 4]. Водночас бібліотечна справа тлумачиться як «галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на

створення та розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності» [6, 4]. Отже, національний стандарт показує, що бібліотекознавство – це наукова дисципліна (теорія), а бібліотечна справа – інформаційна, культурна та освітня діяльність (практика).

У розвитку бібліотекознавства можна виокремити такі основні етапи:

1. «Донауковий» («пропедевтичний») етап (із середини II тисячоріччя до н.е. до кінця XVIII ст.), позначений визначенням «бібліотекознавча думка» [3].

2. Науковий (з початку XIX ст. й дотепер), що розглядає становлення та розвиток бібліотекознавства як науки й навчальної дисципліни [3].

«Донауковий» («пропедевтичний») етап. Всі великі цивілізації мали бібліотеку, прикріплену до храмів і королівських палаців, враховуючи чесноту, що приписувалась книгам як священним, магічним або силовим елементам. У стародавній Халдеї, регіоні Нижньої Месопотамії або Іраку, перша бібліотека існувала у 1700 р. до н.е. [24]. Найдавніша з відомих нам бібліотек – бібліотека асирійського царя Ашурбаніпала, яка містила 30 000 глиняних табличок клинопису. Перші спроби складання каталогів з використанням методу класифікування можна спостерігати в праці грецького вченого, бібліографа і поета Каллімаха «Таблиці тих, хто уславилися з усіх галузей знань, і того, що вони написали» (250 р. до н.е.), обсяг якої становив 120 томів. В описах наводили не тільки ім'я автора та назву, але й початкові рядки кожного твору. Матеріал було згруповано в розділах: епос, лірика, історія, філософія тощо. Класифікацію було створено для Александрійської бібліотеки, у якій до 47 р. до н.е. нараховувалося близько 700 тис. томів (сувоїв папірусу) [21].

Іншими бібліотеками, важливими для формування бібліотекознавчої думки, є бібліотеки Середньовіччя, що існували при монастирях, так звані монастирські бібліотеки, доступ до яких було дозволено лише духовенству й знаті для отримання знань, а отже, і влади [11].

Завдяки винаходу книгодрукування Й. Гуттенберга, відбувається активне поширення інформації і секуляризація знань. В епоху Відродження з'являються бібліотеки, однією з характеристик яких є доступність книг для публіки.

Вважається, що найбільш ранньою працею про роботу бібліотеки є «Порада щодо створення

бібліотеки» (*Avis pour dresser une bibliothèque*), яку опублікував у 1627 р. французький бібліотекар і вчений Г. Ноде, що багато писав, створюючи твори на теми політики, релігії, історії і надприродних явищ. Г. Ноде втілював у життя всі ідеї, викладені в «Пораді», коли створював та обслуговував бібліотеку кардинала Ж. Мазаріні. У 1661 р. книга була перекладена на англійську мову [3, 21–22].

Науковий етап, XIX ст. З початку XIX ст. починається другий, науковий, етап у розвитку бібліотекознавства, який триває по теперішній час. Подальший розвиток бібліотечної справи потребував наукового підґрунтя. Під впливом практичних потреб накопичилися емпіричні знання, а уявлення про бібліотеки трансформувалися в певну наукову систему, яка згодом отримала назву «бібліотекознавство» [4].

В основі бібліотекознавства цього періоду панували норми й цінності західних країн, і в масштабах світу це був «єдиний потік». Українське бібліотекознавство, хоча й мало деякі специфічні риси, переважно повністю розвивалося в руслі цього потоку [4].

Першим, хто усвідомив гостру потребу ввести поняття «бібліотекознавство», був мюнхенський бібліотекар М. Шреттінгер [4]. Він уперше в історії використав слово «бібліотекознавство» в назві своєї двотомної праці «Досвід вичерпного підручника з бібліотекознавства, або Керівництво з досконалого ведення справ бібліотекаря» (*Versuch eines vollständigen Lehrbuchs der Bibliothek-Wissenschaft oder Anleitung zur vollkommenen Geschäftsführung eines Bibliothekars*), що видавалася з 1808 до 1829 р. Замість того, щоб класифікувати інформацію на основі природно-орієнтованих елементів, як це робилося раніше в його баварській бібліотеці, М. Шреттінгер організував книги в алфавітному порядку. У 1834 р. робота була перевидана під назвою «Керівництво з бібліотекознавства» [4].

Теоретичні позиції М. Шреттінгера були обмежені історичними умовами. Бібліотекознавство ще не відокремилось від бібліотечної справи, під якою він розумів практичні знання. Особливістю його поглядів була підвищена увага до практичних питань організації і функціонування бібліотеки, у чому він вбачав сутність бібліотечної роботи, а також бібліотекознавства. Ця позиція залишила глибокий відбиток на всьому зарубіжному бібліотекознавстві XIX і початку XX ст., що згодом дало підставу розглядати його як вузько-технічну, практичну, прикладну науку, позбавлену соціального змісту [4].

Фундаментальна праця М. Шреттінгера поклала початок цілій серії видань з питань бібліотекознавства, які за своїм ідейно-теоретичним

змістом поділяли його погляди [4].

Президент Конфедерації Т. Джефферсон утримував власну приватну бібліотеку у своєму маєтку в Монтічелло. Колекція бібліотеки складалася з декількох тисяч книг, які Т. Джефферсон організував за допомогою власної системи класифікації. Ця система класифікації заснована на методі Ф. Бекона, який групував книги за предметами, а не в алфавітному порядку, як це було раніше. Колекція Т. Джефферсона дала початок Бібліотеці Конгресу [3].

У кінці XIX ст. з'явилися перші ознаки відокремлення бібліотекознавства як науки від практики. Найбільш істотний внесок зробив у цей процес німецький бібліотекознавець А. Грезель. У своїй праці «Базовий курс бібліотекознавства» (*Handbuch der Bibliothekslehre*) (1902) він структурував цю наукову дисципліну на дві рівнозначні складові: учення про бібліотеку загалом та бібліотечний фонд. Отже, бібліотекознавство починає виступати не як практичне знання, а як сукупність наукових знань, тобто як наукова дисципліна [4].

До другої половини XIX ст. в західних країнах набули поширення різноманітні за тематикою книги, і характер роботи бібліотекаря був кардинально змінений. Начитаність вже не була достатньою характеристикою для посади. Бібліотекар потребував навичок ідентифікації книг, організаційних та адміністративних вмінь, і незабаром стала зрозумілою потреба в спеціалізованому навчанні. Перші курси в галузі бібліотечної економіки *École Nationale des Chartes* (Національна школа хартій) було відкрито у Франції в 1821 р.

Перша американська школа бібліотекознавства розпочала офіційні аудиторні заняття в Колумбійському університеті під керівництвом М. Дьюї 5 січня 1887 р. Тодішня академічна програма М. Дьюї була офіційно відома як Школа бібліотечної економіки [19]. Передумовою запровадження цього курсу було створення Американської бібліотечної асоціації (ALA), видання першого спеціалізованого журналу – *Library Journal* («Бібліотечного журналу» та поява Десяткової класифікації Дьюї (1876). Навчальні програми в США переросли в програми магістратури з бібліотечної освіти, акредитовані Американською бібліотечною асоціацією. Термін «бібліотечна економіка» був поширений у США до початку 1942 р., а термін «бібліотекознавство» переважав протягом більшої частини XX ст. [22].

У 1888 р. в публічній бібліотеці Клеркенвелла Д. Браун створив єдину в Англії систему класифікації – вільний доступ до книжкових полиць [21].

Одночасно в бібліотекознавстві виявилися і безперспективні тенденції. Так, наприклад,

зародився історико-книгознавчий напрям на чолі з К. Дзяцко, який акцентував на вивченні рукописів і стародруків, що абсолютно не виправдано розширювало як предмет, так і структуру бібліотекознавства. Точно так само непродуктивними виявилися спроби включити до складу бібліотекознавства такі науки, як книгознавство, літературознавство, бібліографія та ін. [4].

Процес становлення бібліотекознавства супроводжувався збільшенням числа праць з бібліотечної справи, бібліотекознавства, організації перших бібліотекознавчих журналів («Серапейм» (Serapeum, Німеччина, 1840), «Бібліотечний журнал» (Library Journal, США, 1976), професійних бібліотечних асоціацій: Американська бібліотечна асоціація (ALA, США, 1876), Бібліотечна асоціація (Великобританія, 1877); освітніх наукових центрів у галузі бібліотекознавства, найважливіший з яких перебував у Німеччині [4].

Розвиваючись як наукова дисципліна, бібліотекознавство в XIX ст. у зв'язку з появою перших бібліотечних шкіл і курсів викладали і як навчальну дисципліну. При цьому обидва процеси відбувалися майже паралельно. Вже в першому визначенні бібліотекознавства М. Шреттінгер зафіксував його навчальний аспект. Як навчальна дисципліна бібліотекознавство також характеризувалося прикладною, практичною спрямованістю [4].

І хоча бібліотеки існували з давніх часів, але тільки в другій половині XIX ст. бібліотекознавство виникло як окрема галузь вивчення.

XX ст. Першим підручником з бібліотекознавства в США став «Посібник з бібліотечної економіки» (Manual of library economy) Д. Брауна, виданий у 1903 р.

У 1916 р. А. Дікінсон використав термін «бібліотекознавство» в праці «Бібліотечний буквар Пенджабу» (Punjab Library Primer), виданій Університетом Пенджабу в Пакистані. Цей університет був першим в Азії, у якому почали викладати «бібліотекознавство», а «Бібліотечний буквар Пенджабу» був першим підручником з бібліотекознавства, виданим англійською мовою.

У 1923 р. С. Вільямсон, який був призначений корпорацією Карнегі в Нью-Йорку (CCNY), опублікував оцінку бібліотечно-наукової освіти під назвою «Звіт Вільямсона» (Williamson Report), у якій зазначалося, що університети повинні забезпечувати навчання бібліотекознавству [26, 84–85]. Звіт мав значний вплив на підготовку фахівців з бібліотекознавства [23].

Ш. Ранганатан використав термін «бібліотекознавство» в назві свого знаменитого твору «П'ять законів бібліотекознавства» (Five laws of library science), опублікованому в 1931 р. У творі

сформульовано правила, які, за словами Ш. Ранганатана, є найважливішими в професії бібліотекаря. Він розробив першу велику аналітико-синтетичну систему класифікації, більш відому як фасетна класифікація. В Індії Ш. Ранганатан вважається «батьком бібліотекознавства, документації та інформатики».

Л. Батлер включив цей же термін у назву своєї роботи «Вступ до бібліотекознавства» (An Introduction To Library Science), опублікованої Університетом Чиказької преси в 1933 р. [22]. У США новий підхід Л. Батлера декларував дослідження з використанням кількісних методів та ідей у соціальних науках з метою використання бібліотекознавства для задоволення інформаційних потреб суспільства. Він був одним з перших викладачів Вищої бібліотечної школи Чиказького університету, яка змінила структуру та спрямованість освіти для бібліотекознавства у XX ст. Ця програма досліджень суперечила більш процедурному підходу «бібліотечної економіки», який здебільшого обмежувався практичними проблемами в управлінні бібліотеками [22].

З 1914 до 1939 р. В. Меррілл опублікував кілька видань «Код для класифікаторів» (Code for Classifiers), у яких застосовувався більш прагматичний підхід до бібліотекознавства, обстоюючи пропозиції, які впливали безпосередньо з глибоких баз знань про кожну галузь дослідження, рекомендуючи конкретні класифікаційні системи [22]. Хоча Ш. Ранганатан прийняв переважно філософську позицію, він торкнувся більше аспектів повсякденного управління бібліотечними операціями.

У 1995 р. М. Горман опублікував ремейк теорій і гіпотез Ш. Ранганатана з відредагованими постійними посиланнями на книги, який отримав назву «Наші стійкі цінності: бібліотекознавство у XXI столітті» (Our Enduring Values: Library Science in the 21st Century). Ця робота містить вісім принципів, необхідних бібліотечним фахівцям і включає знання та інформацію у всіх формах, що дозволило розглянути цифрові дані [22].

У XX ст. досягнення в засобах збору, організації та отримання інформації змінили спрямованість бібліотек, дозволивши великій кількості установ та організацій, а також окремих осіб проводити власний пошук інформації без залучення бібліотечного персоналу. У результаті заклади вищої освіти стали пропонувати комбіновані програми магістратури з бібліотекознавства та інформатики. Особливості вступу та вимоги до курсу варіюються від школи до школи. У США і Канаді доцільність магістерських програм з бібліотекознавства та інформатики при підготовці студентів до того, щоб стати професійними бібліотекарями,

як і раніше, забезпечується акредитацією ALA. Однак усе частіше випускники цих програм обіймають різні професійні посади в інших сферах інформаційної індустрії.

З вибухом знань у XX ст. бібліотекознавство поступово було підпорядковане більш загальній галузі – інформатиці.

XXI ст. Цифрова ера змінила спосіб доступу до інформації та її отримання. Бібліотека зараз є частиною складної та динамічної освітньої, рекреаційної та інформаційної інфраструктури [26]. Мобільні пристрої та програми з бездротовими мережами, високошвидкісними комп'ютерами, а також хмарні технології глибоко вплинули та розвинули інформаційні науки й послуги [25]. Враховуючи зміни в діяльності бібліотек, Г. Швецова-Водка термін «бібліотекознавство» ототожнює з терміном «бібліотечно-інформаційна наука» [19].

Сучасне бібліотекознавство пов'язане з етичними і правовими питаннями доступу до інформації, новими засобами пошуку інформації, навичками інформаційної грамотності користувачів. Всі каталоги, бази даних, а також все більша кількість книг доступні в інтернеті. Крім того, розширення вільного доступу до журналів і джерел з відкритим кодом, таких як вікіпедія, докорінно вплинуло на те, як здійснюється доступ до інформації. Інформаційна грамотність – це здатність визначати обсяг необхідної інформації, швидко й ефективно отримувати доступ до необхідної інформації, критично оцінювати інформацію та її джерела, включати вибрану інформацію до своєї бази знань, ефективно використовувати інформацію для досягнення певної мети, розуміти економічні, правові та соціальні питання, пов'язані з використанням інформації, а також отримувати доступ і використовувати інформацію етично та в правовому полі.

Бібліотекознавство в Україні. Історичний ракурс становлення бібліотекознавства багатоаспектно та детально представлено в енциклопедичній статті «Бібліотекознавство» О. Онищенко [14]. Автор зазначає, що процеси збирання, накопичення, зберігання книжок одночасно формували й початкові бібліотекознавчі уявлення про комплектування, упорядкування, використання книжкового фонду. У створеній Ярославом Мудрим при Софійському соборі бібліотеці-скрипторії здійснювалось оброблення першоджерел, писали літописи, повчання, слова, трактати. У Київській Русі бібліотечними центрами й водночас центрами формування бібліотекознавства були монастирі, згодом православні братства, зокрема львівські. Помітна роль у бібліотекотворенні та формуванні українського бібліотекознавства належить православним церковним ієрархам,

зокрема П. Могили [14].

Із часом центрами розвитку бібліотечних знань стають бібліотеки закладів вищої освіти. Створюються бібліотекознавчі школи Києво-Могилянської академії, Ставропігійського інституту у Львові, Львівського, Харківського, Київського, Одеського та Чернівецького університетів. Вагомий внесок у бібліотекознавство зробили великі публічні бібліотеки, зокрема товариства «Прогрес», Наукового товариства імені Шевченка [14].

Як самостійна наука бібліотекознавство в Україні формується наприкінці XIX – на початку XX ст. Засновниками харківської школи бібліотекознавства були Х. Алчевська, К. Рубинський, Л. Хавкіна. Х. Алчевська була першою українською дослідницею попиту читача; К. Рубинський розробляв питання предмета бібліотекознавства; Л. Хавкіна створила в Харківській громадській бібліотеці перший вітчизняний науковий підрозділ – відділ бібліотекознавства, досліджувала проблеми бібліотечної освіти, організації бібліотек і керування ними. Паралельно розвивалася школа бібліотекознавства в Києві, найвідомішими представниками якої були директор бібліотеки Університету св. Володимира в Києві В. Кордт та завідувач бібліотеки Київської духовної академії К. Думитрашко, котрі зробили значний внесок у теорію і практику організації бібліотек, формування їх фондів. Особливо активізувалися бібліотекознавчі розроблення під час і після створення (1918) Національної бібліотеки Української Держави в Києві. Закон про утворення фонду цієї бібліотеки (підготували М. Василенко, В. Вернадський та В. Кордт) – перший законодавчий документ про бібліотечну справу в Україні. У відозві «Від Тимчасового Комітету для заснування Національної Бібліотеки Української Держави в м. Києві», інструкції цьому Комітетові та «Статуті Національної Бібліотеки Української Народної Республіки в м. Києві при Українській академії наук» було закладено модель універсальної наукової бібліотеки, вимоги до її фондів, структури, функцій. У відозві Тимчасового комітету Національна бібліотека розуміється як велика книгозбірня «всесвітнього типу», у якій нагромаджувалося «все, що витворено людською думкою та знанням по всіх науках». Одночасно вперше ставили спеціальні завдання – «закласти Український Відділ, себто відділ *Ucrainica*, присвячений літературі про Україну та про український народ», створити повну національну бібліографію – зібрати «все, що друкувалося будь-коли і будь-де українською мовою», літературу, «писану всіма мовами» про все, що стосується України; завдання каталогізації – створювати «зручні для користування каталоги» та організувати «спільний каталог всіх головних

громадських і державних бібліотек України». Модель Національної бібліотеки, запропонована В. Вернадським, С. Єфремовим, Г. Житецьким, В. Кордтом, А. Кримським та Є. Перфецьким, і досі є зразком формування і розвитку універсальних наукових бібліотек [14].

У першій половині ХХ ст. значний вплив на розвиток українського бібліотекознавства мали директори НБУВ – Є. Кивлицький (комплектування, каталогізація), С. Постернак (структура, функції бібліотеки, бібліотекознавча аспірантура), В. Іваницький (організація і технологія бібліотечної справи), Н. Миколенко (культурно-просвітницька функція бібліотеки), В. Іванушкін (фондознавство, читачознавство, міжнародний книгообмін) та ін. Найяскравішою постаттю серед українських бібліотекознавців першої половини ХХ ст. був Ю. Меженко – автор концепції національної бібліографії та основоположник питань бібліотечної технології. У 20-х рр. ХХ ст. в Києві в галузі бібліотекознавства розпочинали дослідну і практичну роботу Д. Балака, Л. Биковський, І. Огієнко, О. Оглоблин, С. Сірополко та ін., які продовжили бібліотекознавчу діяльність за межами України. У ХХ ст. українська діаспора сформувала бібліотеки, які синтезували вітчизняний і зарубіжний досвід бібліотекознавства: Український вільний університет (Відень, Мюнхен), Наукове товариство імені Шевченка (США, Канада), Канадський інститут українських студій, Гарвардський інститут українознавства та ін. Серед діаспорних бібліотекознавців кінця ХХ ст. слід назвати Б. Ясінського, Д. Штогрину, С. Андрушків. 1917–1921 рр. створюються спеціалізовані установи й організації бібліотекознавчого профілю: Бібліотечно-архівний відділ Центральної ради, Науково-дослідний інститут бібліотекознавства, Український науковий інститут книгознавства, відділи, музеї-лабораторії при великих бібліотеках. 1935 р. у Харкові створено Український бібліотечний інститут, який очолив педагогічну і дослідницьку роботу в галузі бібліотекознавства. Завідувачкою кафедри й деканом факультету бібліотекознавства Інституту була Н. Фрідьєва – одна з основоположників української бібліотекознавчої науки. У 1920–1940-х рр. поступово в Україні сформувалася і бібліотекознавча періодика: «Книжний вісник» (1919), «Бібліологічні вісті» (1923–1930), «Бібліотечний журнал» (1925–1926), «Бібліотечний збірник» (1926–1927), «Журнал бібліотекознавства та бібліографії» (1927–1930), «Труди Харьковського государственного библиотечного института» (1940), «Журнал Бібліотеки Академії наук УРСР», бюлетені, збірники [14].

Теоретичні дослідження охопили коло важливих бібліотекознавчих проблем: предмет і

структура бібліотекознавства, фондознавство, бібліотечні класифікації, каталогізація, обслуговування читачів, збереження фондів, управління бібліотеками і бібліотечною справою. Новий етап у розвитку бібліотекознавства. – початок автоматизації бібліотечних процесів і застосування комп'ютерних технологій (1970–1980-і рр.). Створено Київський інститут культури і його Миколаївську і Рівненську філії з бібліотечними факультетами. Розширено міждисциплінарні бібліотекознавчі дослідження. Універсальні наукові бібліотеки реорганізовано в науково-дослідні установи з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформатики, культурології. 1990-ті рр. позначені піднесенням бібліотекознавства в контексті загального соціального і культурного оновлення. Бібліотечні навчальні заклади набули вищого статусу: Харківський інститут культури та Київський інститут підвищення кваліфікації працівників культури перетворено на академії, Київський інститут культури і його Рівненську філію – на університети. Виникли асоціації бібліотек і бібліотекарів. Засновано низку бібліотекознавчих науково-практичних журналів. У Харківській державній академії культури, Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв, Київському національному університеті культури і мистецтв, Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відкрито аспірантури, докторантури і спеціалізовані ради для захисту кандидатських і докторських дисертацій з бібліотекознавства, бібліографознавства і книгознавства [14], а з 2015 р. об'єднаної спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на здобуття наукових ступенів доктор філософії та доктор наук. З 2025 р. маємо оновлену спеціальність В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» [15].

Одночасно з бібліотечними закладами вищої освіти функції центрів бібліотекознавчих досліджень виконують інші бібліотеки (національні, наукові, галузеві, обласні, публічні). Друга половина ХХ ст. відзначилася працями В. Бабица, В. Волинець, Л. Ковальчук, А. Корнієнка, Р. Павленко, А. Чачко, Г. Швецової та ін.). Наприкінці ХХ ст. працює «нова генерація» бібліотекознавців: О. Башун, А. Бровкін, Т. Добко, В. Дерлемєнко, В. Дригайло, Л. Дубровіна, В. Жук, В. Загумєнна, В. Ільганаєва, Т. Ківшар, О. Кириленко, Г. Ковальчук, О. Колосовська, С. Кулешов, Н. Кушнаренко, І. Мейжис, Л. Муха, Т. Павлуша, В. Пашкова, Л. Петрова, В. Попроцька, В. Снар, М. Слободяник, О. Степченко, Л. Філіпова, В. Шейко, Я. Чепуренко, Т. Ярошенко, В. Ярошук та ін. Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. в українському бібліотекознавстві ознаменувалися посиленою увагою до розроблення моделей бібліотеки

інформаційного суспільства, бібліотечних комп'ютерних технологій, розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування, менеджменту, маркетингу, теорії і практики національної бібліографії і біобібліографії, бібліотечної соціології, психології і педагогіки, технології збереження, консервації і реставрації бібліотечних фондів. Вивчаються проблеми перенесення інформації з паперових на електронні носії, формування електронних бібліотек і каталогів, удосконалення бібліотечних класифікацій. Активізувалися дослідження меморіальної, когнітивної і культурологічної функцій бібліотек, історії бібліотечної справи. Українське бібліотекознавство перетворюється в багатопрофільну міждисциплінарну науку, що теоретично обґрунтовує розвиток бібліотек як триєдиного – бібліотечно-бібліографічного, науково-інформаційного і культурологічного комплексу, адаптацію бібліотек до потреб інформаційного суспільства [14].

Перше десятиліття XXI ст. відзначилося для українського бібліотекознавства низкою оригінальних комплексних досліджень. За цей період учені зробили помітний внесок у формування теоретичної бази оновленої парадигми розвитку сучасної бібліотеки та бібліотечно-інформаційної сфери загалом в аспекті інноваційної політики як стратегії розвитку бібліотек (І. Давидова), позиціонування бібліотек як загальнодоступної інформаційної бази та інформаційних центрів постіндустріального суспільства (В. Горовий), суб'єктів політичної комунікації (Т. Гранчак) і наукової комунікації (Г. Шемаєва) тощо. Велику увагу приділено теоретико-методологічним питанням організації інформації і знання в бібліотеках з позицій термінознавства (Н. Стрішенець), розвитку системи документопостачання (А. Соляник) та комплексної технології організації знань ресурсів і БІД (К. Лобузін). Окремий комплекс становлять дослідження, що поглиблюють теоретико-методологічні засади розвитку окремих напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності – інформаційно-аналітичного (О. Кобелєв), довідково-бібліографічного (Т. Добко), розвитку ресурсів довідкової біографістики (В. Попик) [8, 31].

Значний доробок українських дослідників і в історичному бібліотекознавстві: на засадах історичного об'єктивізму на загальнонаціональному рівні проаналізовано розвиток бібліотечної справи в Україні у XX ст. (Л. Дубровіна, О. Онищенко), з використанням документальних джерел від XIII до середини XX ст. представлено консолідований інформаційний ресурс щодо розвою бібліотечної справи на західноукраїнських землях (Н. Кунанець), проаналізовано понад сторічний досвід вивчення читача в українському

бібліотекознавстві (Т. Новальська). [8, 31–32].

Друге та третє десятиліття XXI ст. відзначилися появою досліджень процесів розвитку і трансформації бібліотечно-інформаційної сфери України в період 1990–2010-х рр. (О. Воскобойнікова-Гузєва) [8], систематизації інформації в контексті розвитку класифікації наук (О. Сербін) [18], документної евристики в системі соціальних комунікацій, зокрема бібліотекознавстві (О. Збанацька) [12], вищої бібліотечно-інформаційної освіти (А. Гуменчук) [10].

У 2025 р. відбулось кілька значних подій. Перша – змінились шифр та назва спеціальності з 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» [15]. Набір на навчання на названу спеціальність за освітнім напрямом бакалавра в рік зміни здійснювали 48 закладів вищої освіти (ЗВО) та їхні відокремлені підрозділи; за напрямом магістра – 35; за напрямом доктор філософії – 7 ЗВО + Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [9]. Друга подія – затверджено професійні стандарти «Бібліотекар» та «Бібліограф» [16, 17]. З огляду на це, кожен ЗВО, враховуючи свою специфіку, розробляє освітні програми з відповідними освітніми компонентами. Більшість з них містять освітню компоненту «Бібліотекознавство», хоча це може бути й поєднання кількох складових, як-от «Бібліотекознавство та автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи», «Бібліотекознавство та книгознавство». В освітніх програмах деяких ЗВО викладається «Бібліотечна справа», «Історія бібліотечної справи». Звичайно, що кожний освітній заклад розробляє відповідні навчально-методичні ресурси, проте, на нашу думку, має бути єдиний підхід у викладанні фундаментальних питань бібліотекознавства.

Одним із проблемних питань бібліотекознавства є визначення об'єкта й предмета бібліотечної науки. З XIX ст. почалася розробка цих визначень. До 70-х років XX ст. об'єкт і предмет бібліотекознавства не різнилися: об'єкт бібліотекознавства – бібліотека. Пізніше, у зв'язку із поширенням у науці системного підходу про бібліотеку, стали говорити як про системний об'єкт бібліотекознавства, що складається з низки взаємозалежних і взаємозумовлених елементів [3], а також визначали його як бібліотечний соціальний інститут або еволюцію бібліотеки у часі та просторі [8, 28]. До об'єктів дослідження в бібліотекознавстві належать бібліотечно-інформаційні ресурси, державна політика в галузі бібліотечної справи, діяльність бібліотечних установ у конкретних соціокультурних умовах певної історичної доби та ін. [11].

Предметна галузь бібліотекознавства охоплює тенденції та закономірності розвитку

бібліотечної справи, бібліотечних фондів, формування взаємозв'язку «бібліотеки – суспільство», функціонування інформації в мікропросторі (інформаційні потреби людини) та макропросторі (інформаційні потреби суспільства), етику бібліотечної діяльності [11]. В. Ільганаєва та співавтори підручника «Бібліотекознавство: теорія, історія, організація діяльності бібліотек» (1993) предмет бібліотекознавства визначили «як вивчення процесів, закономірностей виникнення, становлення, функціонування і розвитку бібліотечного соціального інституту» [5, 74].

Поступово формувалося уявлення про структуру бібліотекознавства як науки. Спочатку це було щось нероздільне, синкретичне, пізніше в ньому виділилися два рівноцінних розділи: вчення про бібліотеку і вчення про бібліотечні фонди. Структура сучасного бібліотекознавства складається з теорії, методології, методики та історії бібліотечної справи, прикладного бібліотекознавства, зокрема з вивчення форм та напрямів практичної діяльності, функціонального й типологічного поділу бібліотек, обслуговування читачів та установ, каталогізації, інформаційних технологій та їх впровадження у бібліотечну справу, організації та управління тощо. У системі бібліотекознавства Г. Швецова-Водка розглядає бібліотеку як центральний елемент, який організовує та регулює взаємовідносини між основними масивами друкованої інформації та її споживачами [19].

На думку О. Онищенка, бібліотекознавство як наука має загальнотеоретичний і теоретико-прикладний рівні. Загальна теорія містить: власне теорію (система знання, ідеї, концепції, моделі, закони, понятійний апарат, типології, класифікації, загалом – опис і пояснення суті бібліотечної справи); методологію (логіка, методи, принципи і способи бібліотекознавчого пізнання); історію (вивчення виникнення і розвитку бібліотекознавства в контексті суспільних трансформацій). Загальна теорія дає цілісну картину уявлень про суть, механізми, тенденції і перспективи розвитку бібліотечної справи і становить наукову базу для спеціальних бібліотекознавчих теорій, що стосуються конкретних галузей бібліотечної справи. До них належать теорії: комплектування; бібліотечно-бібліографічні класифікації; каталогізації; фондознавства і ресурсознавства; комп'ютеризації бібліотек; бібліотечно-інформаційного сервісу; управління бібліотечними процесами [13].

Бібліотекознавство має розгалужені міждисциплінарні зв'язки [19]. Історично воно

пов'язане з бібліографознавством і книгознавством, а також із джерелознавством, архівознавством, документознавством, музеєзнавством, палеографією, археографією, інформатикою, книговидавничою і книгорозповсюджувальною справою [14]. Системний підхід до бібліотеки та бібліотечних фондів зумовлює зв'язок з технічними, природничими та соціально-гуманітарними науками. Так, сьогодні до бібліотечної проблематики належать бібліотечна філософія, психологія, педагогіка, соціологія, етика, естетика, валеологія, статистика, економіка, політика, право, професіологія, маркетинг, менеджмент, журналістика.

Каналом наукової комунікації в бібліотекознавстві є бібліотечна періодика. До сучасних бібліотекознавчих журналів належать: австралійський «Австралійський бібліотечний журнал» (Australian Library Journal), американські «Бібліотечний журнал» (Library Journal) та «Журнал бібліотекознавства електронних ресурсів» (Journal of Electronic Resources Librarianship), британський «Журнал бібліотекознавства та інформатики» (Journal of Librarianship and Information Science), індійський «Аннали бібліотекознавства та інформатики» (Bulletin des Archives de France), канадський «Канадський журнал інформації та бібліотекознавства» (Canadian Journal of Information and Library Science), перуанський «Бібліос» (Biblios) та ін.

Українські бібліотекознавчі журнали: «Бібліотечний вісник» (заснований у 1993 р. Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського), «Бібліотечна планета» (заснований у 1998 р. Національною парламентською бібліотекою України (нині – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого)), «Вісник Книжкової палати» (заснований у 1996 р. державною культурно-науковою установою «Книжкова палата України»), «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» (заснований у 2004 р. Державною академією керівних кадрів культури і мистецтв (нині – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв)), «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика» (засновано у 2015 р. Оленою Башун за інформаційної підтримки Української бібліотечної асоціації, на сайті журналу зазначено, що з 2025 р. він тимчасово видаватись не буде), «Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук» (засновано у 2018 р. Київським національним університетом культури і мистецтв) та ін. (рис. 1).

Рис. 1. Фахова періодика з бібліотекознавства

Наукова новизна роботи полягає в актуалізації досліджень з бібліотекознавства в контексті уточнення його історичних витоків, об'єкта, предмета, структури. Висловлено думку щодо зміни об'єкта сучасного бібліотекознавства і нагальної потреби в написанні сучасного підручника з бібліотекознавства.

Висновки. Бібліотекознавство як наука у своєму розвитку пройшло тривалий шлях – від порад щодо створення бібліотеки та зародження бібліотекознавчої думки до комплексної системи знань. Інтенсивно воно почало розвиватися лише на початку ХХ ст. Об'єктом бібліотекознавства є бібліотека, предметом – вивчення процесів, закономірностей виникнення, становлення, функціонування і

розвитку бібліотек. Цілком імовірно, що в найближчому майбутньому об'єктом бібліотекознавства стане не бібліотека, а бібліотечний соціальний інститут. Структура сучасного бібліотекознавства має загальнотеоретичний і теоретико-прикладний рівні, складається з теорії, методології, методики та історії бібліотечної справи, прикладного бібліотекознавства. Має сформовану терміносистему, специфічні методи досліджень, численні зв'язки з іншими науками. Початок ХХІ ст. для українського бібліотекознавства відзначився низкою оригінальних комплексних досліджень, які потребують узагальнення і оформлення у новому сучасному підручнику з бібліотекознавства.

Список використаних джерел

1. Бачинська Н. А., Салата Г. В. Бібліотекознавство : довід. для ВНЗ : спец.: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, каф. книгознавства і бібліотекознавства. Київ : Медінформ, 2016. 227 с.
2. Бачинська Н. А., Салата Г. В. Бібліотекознавство : посіб. для ВНЗ спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, каф. книгознавства і бібліотекознавства. Київ : Медінформ, 2016. 241 с.

3. Бібліотекознавство. *nina.az*. 2021. URL: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.html> (дата звернення: 11.10.2022).
4. Бібліотекознавство. URL: <https://www.librarys.com/etapi-rozvitku/38-viniknenny.html?limitstart> (дата звернення: 11.10.2022).
5. Бібліотекознавство. Теорія, історія, організація діяльності бібліотек : підруч. для бібл. ф-тів ін-тів культури та училищ культури по спец. 05.25.03 / В. О. Ільганаєва та ін. ; за ред. М. С. Слободяника, В. О. Ільганаєвої. Харків : Основа, 1993. 194 с.
6. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : ДСТУ 7448:2013. [Чинний від 2014.07.01]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. III, 44 с. (Національний стандарт України) (Інформація та документація).
7. Воскобойнікова-Гузева О. В. Бібліотекознавство. *Українська архівна енциклопедія*. Київ, 2006. А–Г. Робочий зошит. С. 142.
8. Воскобойнікова-Гузева О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2014. 362 с.
9. Вступ.ОСВІТА.UA : сайт. 2025. URL: <https://vstup.osvita.ua/> (дата звернення: 20.10.2025).
10. Гуменчук А. В. Вища бібліотечно-інформаційна освіта: еволюційні трансформації та закономірності розвитку. Київ : Ліра-К, 2024. 283 с.
11. Збанацька О. М. Бібліотекознавство. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство> (дата звернення: 09.09.2025).
12. Збанацька О. М. Комунікаційні засади документної евристики / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. Київ : НАКККіМ, 2018. 377 с.
13. Кушнарченко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : підручник. Київ : Вікар, 2003. 328 с.
14. Онищенко О. С. Бібліотекознавство. *Енциклопедія Сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2003. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39814 (дата звернення: 11.10.2022).
15. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 № 1021. *Верховна Рада України. Законодавство України* : офіц. сайт. Київ, 1994–2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
16. Професійний стандарт «Бібліотекар» : затв. наказом Держ. агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 10.03.2025 № 17. *Національне агентство кваліфікацій*. 2019–2023. 24 с. URL: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/728-bibliotekar.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
17. Професійний стандарт «Бібліограф» : затв. наказом Держ. агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 09.12.2025 № 60. *Національне агентство кваліфікацій*. 2019–2023. 25 с. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/852-ps_bibliograf_cory.pdf (дата звернення: 09.12.2025).
18. Сербін О. О. Систематизація інформації в контексті розвитку класифікацій наук / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2015. 430 с.
19. Швецова-Водка Г. Бібліотекознавство в системі наук ноокомунікологічного циклу: термінологічний аспект. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 5. С. 3–12.
20. Ясь О. В. Бібліотекознавство // *Енциклопедія історії України*: Т. 1: А–В / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України. Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2003. 688 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Bibliotekoznavstvo> (дата звернення: 11.10.2022).
21. *Biblioteconomia*. *Wikipédia*. 2022. URL: <https://pt.wikipedia.org/wiki/Biblioteconomia> (дата звернення: 11.10.2022).
22. Developmental history of librarianship. *BecomeALibrarian.org*. 2016. URL: <https://www.becomealibrarian.org/education/developmental-history-of-librarianship/> (дата звернення: 11.10.2022).
23. Library science. *Wikipedia*. 2022. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Library_science#cite_note-rangan (дата звернення: 11.10.2022).
24. Historia de la biblioteca. *Traducciones Agora - Prohibida su reproducción*. 2002–2023. URL: <https://agorafs.com/historia-de-la-biblioteca/> (дата звернення: 11.10.2022).
25. Hu Sharon. Technology impacts on curriculum of library science (LIS) – a United States (US) perspective. *LIBRES: Library & Information Science Research Electronic Journal*. 2013. 23 (2): 1–9. Archived from the original on June 5, 2014. Retrieved October 20, 2014.
26. Rubin Richard E. Foundations of Library and Information Science. New York: Neal-Schuman Publishers. 2010. 471 p.

References

1. Bachynska, N. A., Salata, H. V. (2016). Library science : [reference for universities: special: 029 «Information, library and archival affairs»] / Kyiv. National University of Culture and Arts, Department of Book and Library Science. Kyiv: Medinform, 227 [in Ukrainian].
2. Bachynska, N. A., Salata, H. V. (2016). Library science : [manual for universities, special 029 «Information, library and archival affairs»] / Kyiv. National University of Culture and Arts, Department of Book and Library Studies. Kyiv: Medinform, 241 [in Ukrainian].

3. Library science (2021) // nina.az. Retrieved from: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.html> [in Azerbaijan].
4. Library science (2022). Retrieved from: <https://www.llibrarys.com/etapi-rozvitku/38-viniknenny.html?limitstart> [in Ukrainian].
5. Library science. Theory, history, organization of library activities (1993) : manual for libraries of cultural institutes and cultural schools on the speciality 05.25.03 / V. O. Ilganeaeva [et al.] ; edited by M. S. Slobodanyk, V. O. Ilganeaeva. Kharkiv : Osnova, 194 [in Ukrainian].
6. Library and information activities. Terms and definitions (2014) : DSTU 7448:2013. [Effective from 2014.07.01]. Kyiv: Ministry of Economic Development of Ukraine, III, 44 [in Ukrainian].
7. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. (2006). Library science // Ukrainian Archival Encyclopedia. Kyiv, A–G. Workbook, 142 [in Ukrainian].
8. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. (2014). Strategies for the development of the library and information sphere of Ukraine: genesis, concepts, modernization: monograph / NAS of Ukraine, National University of Ukraine named after V. I. Vernadsky. Kyiv: Akademperiodyka, 362 [in Ukrainian].
9. Vstup.OSVITA.UA: website (2025). Retrieved from: <https://vstup.osvita.ua/> [in Ukrainian].
10. Humenchuk, A. V. (2024). Higher library and information education: evolutionary transformations and patterns of development. Kyiv: Lira-K, 283 [in Ukrainian].
11. Zbanatska, O. M. (2025). Library Science // Great Ukrainian Encyclopedia. Retrieved from: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство> [in Ukrainian].
12. Zbanatska, O. M. (2018). Communicational basis of documentary heuristics / Ministry of Culture of Ukraine, National Academy of Management of Culture and Arts Personnel, Yaroslav the Wise National University of Ukraine. Kyiv: NAKKKiM, 377 [in Ukrainian].
13. Kushnarenko, N. M., Udalova, V. K. (2003). Scientific document processing: textbook. Kyiv: Vikar, 328 [in Ukrainian].
14. On amendments to the list of branches of knowledge and specialties in which applicants for higher and professional pre-higher education are trained (2024, 30 August). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated № 1021 // Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine: official website. Kyiv, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Professional standard «Librarian» (2025.03.10). Approved by order of the State Agency of Ukraine for Arts and Art Education dated. № 17 // National Qualifications Agency. [24]. Retrieved from: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/728-bibliotekar.pdf> [in Ukrainian].
16. Professional standard «Bibliographer» (2025.12.09). Approved by order of the State Agency of Ukraine for Arts and Art Education dated. № 60 // National Qualifications Agency. [25]. Retrieved from: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/852-ps_bibliograf_copy.pdf [in Ukrainian].
17. Onyshchenko, O. S. (2003). Library science // Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version [online] / editors-in-chief: I. M. Dzyuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak and others; NAS of Ukraine, Scientific Research Center. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of NAS of Ukraine. Retrieved from: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39814 [in Ukrainian].
18. Serbin, O. O. (2015). Systematization of information in the context of the development of classifications of sciences / Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv. National University named after Taras Shevchenko. Kyiv: VPC «Kyiv. University», 430 [in Ukrainian].
19. Shvetsova-Vodka, H. (2019). Library science in the system of sciences of the neo-communicological cycle: terminological aspect // Library Bulletin, 5, 3–12. [in Ukrainian].
20. Ias, O. V. (2003). Library science // Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 1: A-B / editors: V. A. Smolii (chairman) and others; NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv: Nauk. Dumka, 688. Retrieved from: <http://www.history.org.ua/?termin=Bibliotekoznavstvo> [in Ukrainian].
21. Biblioteconomia (2022). / Wikipédia. Retrieved from: <https://pt.wikipedia.org/wiki/Biblioteconomia> [in Portuguese].
22. Developmental history of librarianship (2016). BecomeALibrarian.org. Retrieved from: <https://www.becomealibrarian.org/education/developmental-history-of-librarianship/> [in English].
23. Library science (2022). Wikipedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Library_science#cite_note-rangan [in English].
24. Historia de la biblioteca (2023) // Traducciones Agora - Prohibida su reproducción. 2002–2023. Retrieved from: <https://agorafs.com/historia-de-la-biblioteca/> [in English].
25. Hu, Sharon (2013). Technology impacts on curriculum of library science (LIS) – a United States (US) perspective // LIBRES: Library & Information Science Research Electronic Journal. 2013. 23 (2): 1–9. Archived from the original on June 5, 2014. Retrieved October 20, 2014 [in English].
26. Rubin, Richard E. (2010). Foundations of Library and Information Science. New York : Neal-Schuman Publishers, 471 [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.11.2025
Отримано після доопрацювання 10.12.2025
Прийнято до друку 18.12.2025
Опубліковано 29.12.2025